

Inkluzívna diferenciácia sveta

Jaroslav Vencálek

V druhej polovici tohto roku sa dostáva k čitateľom teoreticko-politologická monografia „Inkluzívna diferenciácia sveta“, ktorej autorom je prof. PaedDr. Jaroslav Vencálek, CSc., profesor Filozofickej fakulty, Inštitútu politológie, Prešovskej univerzity v Prešove. Cieľom monografického diela je poskytnúť dostatok argumentov k potrebe vzniku nového systémovo lepšieho spôsobu organizácie a riadenia ľudských spoločností. Autor načrtáva iný, než doteraz prevládajúci spôsob vnímania organizácie a riadenia ľudských spoločností.

Autor monografie rozčlenil text do štyroch kapitol. Prvá kapitola je venovaná zmenám vo vnímaní spoločenskej reality na prahu 3. tisícročia. Autor zdôrazňuje význam poňatia zjednotenia rozličného a považuje ho za výzvu pre súčasný globalizovaný svet, poukazuje na potrebu rozvoja kritickej sociálnej vedy, pretože iba kritický pohľad na skutočnú realitu sveta odhalí nevyhnutnosť zmeny spôsobu vnímania reality nášho sveta. Autor kriticky nazerá na preferovanie materiálna a preceňovanie významu vedeckého poznania. Preferuje myšlienku, že spoločenské javy nie je možné vnímať a posudzovať iba na princípe kauzality, duality alebo modelovo umelo vytváraných nemenných systémov. To čo, podľa jeho názoru, vyjadruje skutočnú realitu je nielen množstvo najrôznejších vzťahov medzi ľuďmi, ale aj kontextuálnych väzieb k prostrediu, v ktorom sa ich životy odohrávajú. Novou paradigmou by mala byť paradigma vzájomnej spolupráce na báze komplexne vnímanej výhodnosti pre všetky zúčastnené subjekty participujúce na danej spolupráci.

Druhá kapitola je venovaná globalizačným prejavom kvantitatívnych zmien a ich dôsledkom vo vnímaní spoločenskej reality. Súčasné racionálne, hierarchické a centralizované organizačné štruktúry ovplyvňujú rôzne oblasti spoločenského života. So zmenou spoločenských hodnôt súvisí aj potreba akceptovania premien funkcií a významov súčasných spoločenských štruktúr. Zdôrazňuje, že doterajší kvantitatívne vnímaný rozvoj by mal vyústiť do potreby hľadania kvalitatívne nových rozvojových foriem, založených na princípe vzájomnej spolupráce. Cieľom tejto premeny by malo byť oživenie fungovania lokálnych, regionálnych i nadregionálnych systémov spoločenských štruktúr. Globalizáciu vníma autor ako novú verziu post modernej viery v technológie a racionálne riadenie, ktorá implicitne popiera politiku ako sféru ľudskej voľby. Polemizuje s tvrdením, že rastúca miera globalizácia hospodárstva vedie k rovnomernejšiemu rozdeľovaniu bohatstva. Ako nefunkčnú vníma ideológiu priemyselnej spoločnosti poháňanú predstavami o ekonomickom raste a vierou v technológie. Za základný spoločenský fenomén považuje vzájomné spolupôsobenie najrôznejších síl a vzťahov – synergie.

Tretia kapitola sa zaoberá globalizačnými prejavmi kvalitatívnych zmien a ich dôsledkami vo vnímaní spoločenskej reality. Autor prezentuje názor, že v dôsledku veľkej dynamiky zmien spôsobenej rozvojom globalizácie došlo v západnej civilizácii k tomu, že fungovanie krajiny ovplyvňujú normatívne utvárané pravidlá, ktoré sa dostávajú do rozporu s evolučnými princípmi vývoja spoločnosti. Do popredia snáh o vytvorenie otvorenej celosvetovej spoločnosti sa dostali aspekty ekonomické, politické a mocenské. Autor zdôrazňuje, že na rozvoj ľudskej spoločnosti vplyvajú aj morálne hranice, nie iba hranice zisku, honba za stále vyšším ekonomickým rastom. Štúdium spoločenských procesov nie je možné bez analýzy kontextuálnych väzieb. Potrebu vnímať javy nie kauzálne ale kontextuálne označuje ako jednu z najvýznamnejších priorít súčasnosti. Vznik celého rasu spoločenských kríz vníma autor ako odraz už nefunkčnej komplementárnej previazanosti čiastkových územno-spoločenských častí s vyššími celkami. Pri rozhodovacích procesoch, ktoré ovplyvňujú územno-spoločenský vývoj je potrebné, podľa jeho názoru, si uvedomiť, že vývoj otvorenej spoločnosti ovplyvňuje nielen spoločný trh a politická demokracia, ale aj identifikácia obyvateľov s týmito fenoménmi. Až prepájaním racionálnej a iracionálnej zložky ľudského vedomia môžu byť realizované princípy otvorenej spoločnosti. Zvýrazňuje, že v záujme odhalenia pozitívnych synergických síl v krajine, je potrebné výraznejšie akceptovať evolučne vzniknuté mentálne, morálne, duchovné a intelektuálne rozdiely medzi obyvateľmi, pretože ak má byť nové usporiadanie ľudských spoločenstiev skutočne demokratické, potom nemôže deklarovať odstraňovanie či vyrovnávanie rozdielov v časopriestorovo utváraných spoločenských štruktúrach. Nové usporiadanie spoločnosti musí byť spravodlivé pre všetkých.

Štvrtá kapitola má názov Inkluzívno-fraktálnej diferenciacii sveta. Slovo fraktál v preklade znamená pozostávajúce z fragmentov. Fraktály nás učia, že aj tá najmenšia časť je totožná s celkom a je úplne presná. Každý človek je fraktálom, ktorý vo svojom vnútri obsahuje celý vesmír a všetky jeho detaily. Autor v tejto kapitole venuje pozornosť aj dopadu veľkého množstva informácií na premenu kvality ľudských životov. Vedecko-technický pokrok je pre ľudstvo neobyčajne dôležitý, ale tou najdôležitejšou úlohou je podľa autora schopnosť zmeniť doterajší spôsob vnímania reality našich životov. Tým najdôležitejším aspektom spokojného ľudského bytia je dokonalé porozumenie bohato štruktúrovaným súborom obyvateľstvo a ich kultúram. Zásadnou úlohou je preto podľa autora hľadanie optimálneho východiska, smerujúceho k úspešnému riešeniu dôvodov nerovnosti ako aj dôsledkov ktoré z nej vyplývajú pre zvýšenie kvality ľudských životov. Za podmienku dôstojného spolužitia považuje prechod od jednoduchej subjektívnej morálnosti k určitému minimu mravnej identity. Na otázku či je možné projektovať humánnejšiu organizáciu a riadenie celoplanetárneho systému čiastkových systémov ľudských spoločenstiev na Zemi odpovedá autor kladne. Poukazuje na to, že spoločenské interakcie v sociálnom priestore môžu mať skutočne humánnu povahu len za predpokladu, že jednotlivé osoby a aj čiastkové spoločenské štruktúry

dokážu urobiť všeobecný záujem svojim vlastným presvedčením, a ten sa stane rozhodujúcim fenoménom ich svedomia. Na to, aby bolo možné prezentovať verejnú politiku ako spôsob, prostredníctvom ktorého realizuje spoločné úsilie o posilňovanie zdravia ako každého jedinca, tak aj ľudskej spoločnosti ako celku, je potrebné akceptovať tri princípy: princíp vzájomnosti a odlišnosti, princíp centrálnej inteligencie a princíp zdravej rovnováhy medzi prospešnými rastovými systémami a príležitostne potrebnými ochrannými systémami.

Ľudské poznanie sa neustále zväčšuje, rozširuje. Dalo by sa predpokladať, že zvyšujúca sa úroveň poznania rôznych aspektov reality by mohla prispieť k lepšiemu porozumeniu medzi ľuďmi. Popri poznávaní objektívnych aspektov života ľudí je nemenej dôležité zaoberať sa aj poznávaním subjektívnej reality každého individua, rozličnými spôsobmi utvárania spoločenských entít, žijúcich v konkrétnych častiach našej planéty. Cieľom takéhoto poznávania by mala byť snaha porozumieť dynamickým premenám, historicky utváraných kontextuálnych väzieb. Monografické dielo obsahuje početné odkazy na diela najväčších svetových spisovateľov a vedcov, ktorými autor prekladá svoje myšlienky. Dielo je významným príspevkom a celospoločenským diskusiám o hľadaní novej organizácie územno-spoločenských štruktúr a nového spôsobu vládnutia v 21. storočí. Dielo v rozsahu 218 strán je napísané v slovenskom a anglickom jazyku.

Údaje o publikácii

prof. PaedDr. Jaroslav Vencálek, CSc.
Inkluzívna diferenciacia sveta
Inclusive differentiation of the world
Vydavateľ: Tlačiareň J + K, Nemšová
Rok vydania: 2021, počet strán: 218
Jazyk: slovenský, anglický
ISBN 978-80-89788-56-9

Recenzent

prof. Ing. Viktória Bobáková, CSc.
Fakulta verejnej správy UPJŠ v Košiciach
Popradská 66, 041 32 Košice
E-mail: viktora.bobakova@upjs.sk